

TURLI O'QUVCHILARGA ONA TILINI O'RGATISHDAGI MUAMMOLAR VA YECHIMLAR

Dinara Bekpolatova Ong'arbay qizi

Ajiniyoz nomidagi

Nukus davlat pedagogika institutining

Turkiy tillar fakulteti talabasi

<https://www.doi.org/10.5281/zenodo.8323344>

ARTICLE INFO

Received: 14th August 2023

Accepted: 19th August 2023

Online: 20th August 2023

KEY WORDS

Ona tili, ta'limiy jarayon, darslik material, motivatsiya, til bilish, ingliz tili, ko'rsatmalar, poliglot, kommunikativ tuzilmalar.

ABSTRACT

Ona tili, har bir insonning tabiiy vositasidir. Bu til orqali biz o'z fikrlarimizni ifoda qila olamiz, bilimlarni o'rganamiz va boshqa odamlar bilan muloqot qila olamiz. Shuning uchun, ona tilini o'rganish har bir inson uchun muhimdir. Biroq, turli o'quvchilar uchun ona tilini o'rgatishda muammolar paydo bo'lishi mumkin.

Ona tili, har bir insonning ilk tilidir. Bu til, kishi haqida ko'plab ma'lumotlarni o'rganishga imkon beradi. Shuning uchun turli o'quvchilarga ona tilini o'rgatish juda muhimdir. Ona tili, oilaviy aloqalarni kuchaytiradi va yaqinlikni yaratadi. Uning orqali ota-on va farzandlar o'rtasidagi munosabatlarda samimiyat va fahm-javobkorlik paydo bo'ladi. Ona tilini bilgan shaxslar, oilaviy muammolarini hal qilishda yordam beradilar.

Bundan tashqari, ona tili insonning ijtimoiy hayotida ham ahamiyatga ega. Ushbu tilni bilgan kishi, boshqa odamlar bilan muloqotda ishtirok etishda qulaylikka ega bo'ladi. Turli sohalar bo'yicha kasb-hunarlarini rivojlantirgan shaxslar esa ulardan foydalanib keladilar.

Shuningdek, ona tili tarbiya va madaniyat asosidir. Bu tilni bilmasligi esa insonning ilmiy-texnik potensialidan mahrum qolishiga sabab bo'ladi.

Jumladan aytganimizdek, turli o'quvchilarga ona tilini o'rgatish juda muhimdir. Bu til, oilaviy aloqalarni kuchaytiradi, ijtimoiy hayotda qulaylik yaratadi va insonning tarbiya va madaniyatini rivojlantiradi. Shuning uchun o'quvchilarga ona tilini o'rgatishga katta e'tibor berish kerak.

Asosiy muammolardan biri, o'quvchilarning amaldagi til bevosita ta'limiy jarayonida edi. Mahkam bo'lgan ta'limiy jarayonlarda, o'quvchilar tilni sezish va fikrlash bevosita qobiliyatlarini rivojlantirishlari lozim. Chunki ona tilini o'rganishga foydali bo'lish uchun, bu tilni amalda ham ishlash jarayonida o'quvchilar ustidan katta mexnat sarflashlari kerak. Bu muammoni hal qilish, o'qituvchilar uchun faqatgina rivojlangan va qo'shma darslar tuzishi bilan amalga oshirib bo'lmaydi, ammo o'quvchilar ham talabalikka bo'lgan ichki intizomlarini yanada rivojlantirishlari lozim.

Ona tili, har bir insonning milliy kimligini ifodalaydigan, uning g'oyaviy va ma'naviy dunyosini belgilovchi asosiy qismlardan biridir. Bu esa, turli o'quvchilar uchun ona tilini o'rgatish jarayonida muammolar va yechimlarni ortga qo'yadi.

Birinchi muammo – darslik materialining yetarlicha bo'lmagani. Oktabrda boshlangan ta'lim jarayonida, darsliklar asosan grammatika va lug'atni qamrab oladilar. Lekin bugungi kunda ona tili o'rgatishda amaliyotga yoqlik ko'rsatkichlariga e'tibor berilishi kerak. Ona tilini amaliy tarzda o'rganish uchun turli matnlar, audio-va video-materiallar bilan ishlash zarurdir.

Ikkinchi muammo – talabalarining motivatsiyasizligi. Ona tili o'rganish jarayoni uzluksiz sabr va motivatsiya talab etadi. Shuning uchun, o'qituvchi talabalarni darsga qiziqtirib keluvchi usullar bilan ta'lim sifatini yanada mustahkamlashga harakat qilishi kerak. Ona tili nuqtasida motivatsiya juda ahamiyatli hisoblanadi. Agar talaba ona tilini sevgan bo'lsa va uning foydalariga ishonishi mumkin, unda yaxshi natijalarni erishishi ham katta ehtimollikka ega bo'ladi.

Uchinchi muammo - talabalarining kelajakda ishlayotgan sohalarda kerak bo'ladigan tillarni to'g'ri ravishda o'rganmaganligi. Bugungi dunyoda ingliz tili ko'pchilik sohalarda mustahkam tillardan biridir. Bunday holatda ingliz tilini bilmagan talabalar kelajakda ishlab chiqish jarayonida kamroq imkoniyatlarga ega bo'lishadi.

Muammolarni hal etishning bir necha yechimlari mavjud. Birinchi navbatda, o'qituvchilar ona tilini o'rgatishda talabalarining qiziqishi va qiziqtirishlari uchun ilg'or usullarni qo'llashlari kerak. Buning uchun, darslar interaktiv bo'lishi, talabalar bilan muloqot va amaliy mashg'ulotlar ko'rsatilishi kerak.

Shu bilan birga, ona tilini o'rgatish jarayonida turli muammolar paydo bo'lishi mumkin. Lekin bu muammolarni hal etish uchun motivatsiya va yaratilgan imkoniyatlardan foydalanish zarur. O'qituvchilarning talabalarga qiziqarli darslar tashkil etishi, amaliyotga yoqlik ko'rsatkichlaridan foydalanishi muhimdir. Shuningdek, talabalar ham mustaqil o'rganishni istagan paytda amaliy mashg'ulotlardan foydalansinlar. Bu holatda ona tilini o'rganish jarayoni samaradorlikka erishadi va turli muammolarni hal etadi.

Bu muammolarni bartaraf qilish uchun, talabalarga kelajakda ishlab chiqishlari uchun kerak bo'ladigan tillarni o'rganishga va motivatsiyalarini oshirishga yordam berish kerak. Shuningdek, talabalar bilan amaliy mashg'ulotlar va muloqotlar orqali ona tilini samarali o'rganish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Boshqa bir muammo, o'quvchilarga qo'shimcha ko'rsatmalar, ko'rsatmalar, ko'ngillar va qo'limlarni tilga o'xshashi oshirishda ko'rinishini topishdir. Uchta yoki undan ko'p tillarni boshqarib, har bir tilni do'stona qilish uchun bir necha muhitlar o'quvchilarda izlanmalari mumkin. Bunda o'quvchilar talabasiga to'g'ri tilni ishlashga yordam beradigan taktikalar o'rgatishadi. O'quvchilarni bir vaqtning o'zida turli til muhitlari bilan bo'g'liqlarini tushunish, ularning tilni tarziga o'gir bo'lishi va ularni tilni o'rgatish jarayonida qanday qo'shimcha tajribaga ega bo'lishlarini yaratish.

Endi esa, o'quvchilar o'qish va yozish baxtillarida bir nechta muammo chiqadi. Yozuvni chop etish, malakalarni yoki tilni poliglotga o'xshash filosofiyalar tavsiflashda amalga oshirishi kerak. Bu ko'rsatkichlar o'quvchilarning yangi so'zlarni o'rganishlarida va yo'nalishlarni yozishlari va izohlashlari uchun muhimdir. Shuningdek, o'quvchilar o'zlarining

ma'lumotlari va topalarni yozuvga aylantirish ko'nikmalarga ishonch hosil qilsalar, o'qish va yozish uchun qulay va samarador bo'lishadi.

Umuman, ona tili o'rganishdagi muammolar va yechimlar bilan ham o'qituvchilar, ham o'quvchilar uchun rivojlanish va o'zlashtirish imkoniyatlarini takomillashtirish uchun shug'ullanishi kerak. Bu bilimning o'quvchilarga ishonchni o'rgatish bilan ham, ularning har xil til muhitlarida rivojlanish qobiliyatlarini oshirishiga yordam berishi mumkin. Buning uchun, o'qituvchilar til o'rganish jarayonida o'quvchilarining individual talablarini aniqlash va ularning o'zlarining til muhitlari bilan o'zaro munosabatini tushunishda jonli solishtirishlarga amal qilishi tavsiya etiladi. Bu usullar ko'rish va hamkorlik o'quvchilarni tilni yaxshi o'rgatishga intilishuvidir, uning natijasida o'quvchilarning kommunikativ tuzilmalarini boshqarish qobiliyatlarini mustahkamlashga yordam beradi. Shuningdek, o'quvchilar o'zlarining o'zlarini o'rganish va rivojlantirishga bo'lgan qiziqishlarini oshirish uchun til safariga o'z hissiy qobiliyatlarini tushunishlari uchun muhimdir.

References:

1. Umumiy o'rta ta'limning davlat ta'lim standarti va o'quv dasturi. Ona tili. Adabiyot. O'zbek tili (ta'lim boshqa tillarda olib boriladigan maktablar uchun). Toshkent. "Sharq" nashriyot-matbaa konserni.
2. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risidagi Qonuni". 2020-y 23-sentabr
3. Karima Qosimova, Safo Matchonov, Xolida G'ulomova, Sharofat Yo'ldosheva, Sharoljon Sariyev "Ona tilini o'qitish metodikasi" Toshkent «Nosir» nashriyoti. 2009
4. A.G'ulomov, M.Qodirov, M.Ernazarova, va boshq. Ona tili o'qitish metodikasi. -T.: «Fan va texnologiya», 2012